

# Tal vid kyrkomötets öppnande, Uppsala domkyrka den 29 september 2020

---

*Det talade ordet gäller*

*Ärkebiskopen:*

Kära ledamöter av kyrkomötet, biskopar, medarbetare och gäster – systrar och bröder i Kristus!

Det är väldigt lite som är sig likt med detta kyrkomöte. Det är inte konstigt om det känns lite mer tungt än spännande just nu.

Att inte kunna mötas fysiskt, inte kunna rådgöra med varandra i korridoren och över lunchen, inte känna gemenskapen i rummet, inte sjunga tillsammans. Även om alla ledamöter kommer att vara engagerade i utskottsarbetet är ju plenum reducerat, efter överenskommelse mellan kyrkomötets presidium och alla nomineringsgrupper.

Jag ser tre teman som är särskilda utmaningar för årets kyrkomöte, nämligen demokrati, ekonomi och det stora teknikskiftet som världen går igenom just nu. Dessa tre hänger ihop och påverkar varandra.

**Demokrati och kyrkomöte**

På grund av pandemin har vi ett starkt reducerat plenum och samtidigt tunga ekonomiska och tekniska framtidsfrågor att ta ställning till. I stunden kan det därför kännas lockande att skjuta så mycket som möjligt till nästa år eller året därpå, då förhoppningsvis allting är normalt igen – hur nu ett nytt normalt kommer att se ut. Samtidigt kan ett beslut att inte besluta ha minst lika allvarliga konsekvenser som ett beslut som tas. Det går inte att ta paus från att ta ansvar.

**Ekonomi och den grundläggande uppgiften**

Under flera år har kyrkostyrelsen och kyrkomötet nu arbetat utifrån prognoser som talar om på sikt minskande intäkter för Svenska kyrkan. Så kom pandemin och de gamla prognoserna blev plötsligt alldeles för optimistiska. Enligt det vi kan veta nu förlorar Svenska kyrkan på grund av pandemin mellan 2021 och 2023 ungefär 1,1 miljarder kronor. En procent mindre medlemmar skulle betyda ytterligare 200 miljoner mindre per år. Församlingar drabbas med 950 miljoner, stiftet med 44 miljoner och nationell nivå med 68 miljoner. Det är som att förlora drygt två års utdelning från Prästlönstillgångarna, 1500 anställda eller 100 mindre församlingar.

Församlingen är kyrkans primära och grundläggande livsytring. Kyrkan är ju detta att människor bokstavligen församlas kring evangeliets förkunnelse, sakramenten och allt som följer därav. Sekundärt behövs också strukturer: anställda, förtroendevalda, tillsyn och företräderskap genom stift och nationella organ. Allt ska kretsa kring den grundläggande uppgiften – gudstjänst, undervisning, diakoni och mission – som ska bäras tillsammans av alla döpta. Våra strukturer ska möjliggöra detta.

Är det så i praktiken? Ibland låter det som att församlingen, det är de anställda och de förtroendevalda. Våra strukturer har lånat mycket från kommunalt självstyre. Det är bra i en

del hänseenden, men innebär också en risk att församlingens självständighet mäts enligt det kommunala självstyrets modell och inte i hur framgångsrika vi är i att hjälpa döpta människor att leva ut sin kristna kallelse i världen.

Genom pandemin har trycket på jourhavande präst på telefon och chatten ökat markant. Bemanningen och tiden har utökats, men fortfarande förblir tusentals samtal varje månad obesvarade, eftersom det är för få präster som arbetar med telefonjouren. Stiften signalerar: vi har inte råd med mer. Hur får vi självårdsresurserna att räcka till?

Det finns anledning till oro. Proportionerna för församlingarnas sammanlagda utgifter förskjuts: kostnaderna för fastigheter och administration ökar, medan summorna som läggs ner på den grundläggande uppgiften blir förhållandevis mindre. Det vill säga, fastighets- och administrativa kostnader riskerar att ta en allt större del av församlingarnas budget på bekostnad av medlen för den grundläggande uppgiften. Det verkar lättare att ta bort den där barngruppen, dagledigträffen eller ungdomskören än att få ner fastighets- och administrationsutgifterna.

Ett av syften med de obligatoriska lokalförsörjningsplanerna i alla pastorat som Kyrkomötet tog beslut om 2016 är att långsiktigt minska fastighetskostnaderna. När det gäller Svenska kyrkans administration säger tillförlitlig analys att den kostar betydligt mer än nödvändigt. Medan offentlig sektor har 1 procent anställda som arbetar med så kallade volymtjänster har Svenska kyrkan 3,6 procent. När det gäller lönehantering är den offentliga förvaltningen fem gånger så effektiv som Svenska kyrkans!

#### Teknikskifte och kyrkans enhet

Vi befinner oss mitt i ett massivt teknikskifte som nog på många sätt kan jämföras med den revolution som boktryckarkonstens genomslag för 500 år sedan innebar. Digitaliseringen har redan förändrat vårt samhälle och kommer att fortsätta göra det. Arbetsmarknaden påverkas när så många fler arbetstillfällen ersätts av artificiell intelligens. De som förlorar sina jobb kommer sällan att vara desamma som får de nya jobben som skapas genom digitalisering. Vår syn på arbete och på vad som är en människa kommer att förändras. Vad som utgör ett samhälles styrka och säkerhet och vad som är dess sårbarhet både inåt och utåt kommer att påverkas av digitaliseringen. Alla konsekvenser kommer inte på en gång. Somligt kommer smygande, annat liksom språngvis. Samtidigt går utvecklingen inte att stoppa. Så var det nog också när boktrycket slog igenom. Under pandemin har dessutom fördelarna med en fungerande digital infrastruktur blivit tydliga.

Hade vi suttit här för drygt 500 år sedan hade vi kanske vändats över vad det gör för församlingskänslan och församlingsidentiteten att Bibeln inte längre ska skrivas av för hand lokalt utan nu ska komma från ett tryckeri som servar alla. Är boktrycket en kyrkosynsfråga, hade vi förmodligen frågat.

Varje ny teknologi kommer med villkor och konsekvenser. Så var det när den mekaniska vävstolen kom, så var det med boktrycket och så är det med digitaliseringen. Nötterna som vi behöver knäcka nu är initialt dyra investeringar, kraven på säkerhet och jämlikhet. Den första nöten, investeringarna, innebär att om inte tillräckligt många är med blir det en förlustaffär för alla; om tillräckligt många är med blir det en vinstaffär för alla. Den andra nöten, säkerheten, innebär att många små system som kommunicerar med varandra och länkas till ett stort system innebär en större säkerhetsrisk än ett gemensamt system, eftersom varje kopplingsställe utgör en svag punkt. Den tredje nöten, jämlikheten, innebär att om inte alla får

ta del av fördelarna med det pågående teknikskiftet får vi en ökande klyfta där somliga blir ”left behind”, akterseglade. Det är inte hållbart i längden. Inte för intet talar de globala hållbarhetsmålen om ”leaving no one behind”. Teknikskiftet i vår kyrka behöver vara inkluderande, inte exkluderande.

Digitaliseringen tvingar oss att se att vi sitter i samma båt, vare sig vi upplever det så eller inte. Kyrkostyrelsen behöver kontinuerligt arbeta med dessa utmaningar eftersom kyrkostyrelsen i enlighet med KO 10 kap 3 par punkt 7 har hand om övergripande frågor när det gäller Svenska kyrkans gemensamma datasystem.

Hur än orosmolnen utvecklas över tid så tyder mycket på att solidariteten i vår kyrka kommer att prövas. Det gäller såväl i och mellan församlingarna som mellan kyrkans olika nivåer. Jesus bad om att vi alla skulle bli ett (Johannes 17:21). Hur kommer vi att kunna leva denna enhet i vår kyrka när resurserna blir knappare än vad någon av oss hittills har upplevt? Kommer misstänksamheten, avunden och försvarsmekanismer driva kilar mellan oss? Eller kommer vi att inspirera varandra till nyskapande lösningar, glädjas åt och uppmuntras av varandras framgångar? Kommer vi att tala om varandra eller med varandra? Kommer vi att gräva ner oss i åsiktsdiken eller med en prövande och nyfiken attityd diskutera oss fram till de bästa lösningarna?

Det är oftast bra när många perspektiv får mötas. Men jag skulle vilja be oss alla att vi hjälps åt att mota bort vår kyrkas stora energitjuv. Den som låter oss skylla på varandra mellan församlingar, stift och nationell nivå istället för att tackla våra gemensamma problem och utmaningar. När vi diskuterar och debatterar i kyrkomötet är frågan ju inte vem som möjligen kan köra över vem. Det vi brottas med i debatten är att hitta den bästa lösningen för de utmaningar och problem som ligger på kyrkomötets ansvar.

Sammanfattningsvis: Den corona-orsakade demokratiska påfrestningen, pandemins ekonomiska följder och ett pågående teknikskifte gör att ett tungt ansvar vilar på detta kyrkomöte. Jag hoppas att utskottets arbete och diskussionerna i plenum hjälper oss alla till ökad klarhet och att vi når beslut som gagnar vår kyrka och därmed församlingarnas grundläggande uppgift.

Genom gemenskapen med andra kyrkor vet jag att evangeliets och kyrkans kraft inte definieras av en kyrkas materiella tillgångar. Det finns ingen anledning att romantisera fattigdom, men vi vet och ser många gånger att ”i svagheten blir kraften störst” (2 Kor 12:9). Och Gud har inte gett oss modlöshetens ande, utan kraftens, kärlekens och självbesinningens (2 Tim 1:7). Må denna ande leda oss alla genom kyrkomötet 2020!

*Ärkebiskop Antje Jackelén*